

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЇ ЗАГАЛЬНОВІДОМИХ СОРТІВ БОТАНІЧНИХ ТАКСОНІВ БАГАТОРІЧНОГО ТИПУ РОЗВИТКУ

Національні сортові ресурси охоплюють понад 5000 сортів 450-ти ботанічних таксонів рослинного різноманіття. Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні включає також сорти ботанічних таксонів багаторічного типу розвитку: плодово – ягідні (зерняткові, кісточкові, ягідні); хміль звичайний; виноград справжній; горіхоплідні; квітково-декоративні; лікарські та лісові.

Колекції загальновідомих сортів рослин в тому числі багаторічного типу розвитку є матеріальним та інтелектуальним надбанням України, які використовують у державній науково-технічній експертизі сортів-кандидатів, селекційному процесі та в судовій практиці.

Колекція з латинської мови collection означає «збирання»: сукупність будь-яких предметів: рослин або тварин, які утворюють нерозривну єдність (колекція фауни і флори – заповідник). Колекція загальновідомих сортів – набір сортів (описи сортів, і в разі потреби, живий рослинний матеріал), які відмітні один від одного за фенотипом, сформований за певним принципом для експертизи на ВОС, вирішення наукових, селекційних та інших практичних завдань. Ознакові колекції – сорти, підібрані за певним ступенем виявлення фенотипом морфологічних ознак. До них включають сорти з високим, оптимальним або низьким ступенем виявлення ознак залежно від напряму використання. До ознакових належать колекції сортів з еталонними ознаками, які мають стабільний ступінь виявлення.

Сортіві колекції ботанічних таксонів, які розмножуються вегетативно підтримуються в процесі простих методів культивування, включаючи відбирання кореневищ, які повинні бути

стандартизовані та застосовані до всього матеріалу колекції, з метою гарантії, що відмінність обумовлена більше відмінностями у генотипі, ніж відмінними ознаками фенотипу (впливу чинників довкілля). Для підтримання життєздатного матеріалу рослин під час культивування у відкритому ґрунті передбачається обов'язкове його поновлення на відповідних етапах.

В Українському інституті експертизи сортів рослин формування колекцій загальновідомих сортів багаторічних насаджень відбувається, передусім, за рахунок сортів вітчизняної селекції. Колекції плодових, ягідних, квітково-декоративних, винограду та хмелю зберігаються на 12 держсортостанціях. Загалом налічується близько 65 видів. Найбільш поширені це яблуня домашня 275 сортів, груша звичайна – 129, черешня – 134, вишня звичайна 40, персик звичайний – 60, алича – 38, слива звичайна – 35; з ягідних – смородина – 142 сорти, агрус відхилений – 34, порічки – 42, малина – 78, суниця садова – 91 сорт, квітково-декоративні: хризантема садова -36 сортів, півники – 14, лілійник – 15, нарцис – 21, тюльпан – 66 сортів, хміль звичайний – 25 сортів та виноград справжній – 120 сортів.

У закладах експертизи проводять дослідження сортового сортименту, морфологічних ознак сортів, строки початку та закінчення фенофаз, еталонні ознаки та ступені їх прояву. Велике значення має дослідження інтродукованих видів іноземної селекції, сорти яких заносять до Реєстру за даним заявника. Тому важливо вивчати господарсько-біологічні властивості цих сортів в ґрунтово-кліматичних умовах України.

Таким чином, формування та підтримання колекції загальновідомих сортів забезпечує дотримання вимог кваліфікаційної експертизи для нових сортів-кандидатів, зберігання офіційного зразка сорту, застосування досягнень селекційної практики, післяреєстраційне сортовивчення та формування національних сортових ресурсів багаторічних видів, що забезпечує стабілізацію і збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва, як основи продовольчої безпеки держави.